

Публічні бібліотеки Києва: від пілотного проекту інформатизації ЦБС до єдиного інформаційного простору

¹¹ жовтня 2005 р. у Центральній районній бібліотеці ім. О. С. Пушкіна ЦБС Оболонського району м. Києва відбувся Міжнародний круглий стіл користувачів автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи «MARC-SQL». У ньому взяли участь понад 50 фахівців, переважно з київських публічних бібліотек.

Організатори заходу – Централізована бібліотечна система Оболонського району Києва та фірма «Обрій» (дистриб'ютор автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи «MARC-SQL» в Україні).

Круглий стіл відкрив керівник центру комп'ютерних технологій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського Л. Й. Костенко. Він відзначив, що сьогодні бібліотеки трансформувалися з традиційних ортодоксально-стабільних інституцій у рушійну силу суспільного прогресу, в механізм забезпечення змістовного й упевненого переходу від індустріального суспільства до суспільства знань. Та обставина, що трансформація завдань та функцій книгозбірень дійшла і до бібліотек районної ланки, свідчить про значний прогрес у розвитку бібліотечної справи в Україні.

Центральною в програмі круглого столу стала презентація «Проекту створення єдиного інформаційного простору Центральної бібліотечної системи Оболонського району м. Києва», з якою виступила завідувачка бібліотеки ім. А. Ахматової, відповідальна за автоматизацію ЦБС Оболонського району Н. В. Людвік. Цей проект є пілотним, на основі досвіду, отриманого в процесі його реалізації, здійснюватиметься інформатизація інших ЦБС міста. Доповідачка відзначила, що з середини 90-х років ХХ ст. кардинальні зміни, які відбулися в житті суспільства, вплинули не лише на зміст діяльності, але і на життєспроможність кожної конкретної бібліотеки. В умовах трансформаційного періоду розвитку суспільства значно зросли його інформаційні потреби. Відповідаючи на такі виклики, бібліотеки змушені були проводити самоідентифікацію, знаходити напрями діяльності, адекватні подіям, – і все це за браком якісної матеріально-технічної бази, необхідних інформаційних ресурсів та належної підготовки бібліотечних спеціалістів.

Ці зміни торкнулися і Централізованої бібліотечної системи Оболонського району м. Києва, головною в якій є Центральна районна бібліотека (ЦРБ) ім. О. С. Пушкіна. Важливим засобом її адаптації стала стратегічна орієнтація, яка передбачає: реструктуризацію, тобто зміни організаційної структури бібліотеки або бібліотечної системи; реінжиніринг – перебудову технологічних

процесів за допомогою нових інформаційних та телекомунікаційних засобів – та вибір стратегії розвитку.

У 2002 р. ЦРБ ім. О. С. Пушкіна розробила «Проект мережевої інтеграції ЦБС Оболонського району м. Києва», який було спрямовано на якісну перебудову бібліотечної діяльності, виявлення ресурсів для здійснення модернізації, освоєння нових напрямів діяльності та розв'язання тих проблем, з якими стикнулися бібліотеки району.

Завданням проекту було визначено створення єдиного інформаційного простору ЦБС Оболонського району та забезпечення доступу до інтегрованих інформаційних ресурсів шляхом діяльності скоординованої мережі інформаційних служб на основі сучасних телекомунікаційних технологій. Настановою у роботі бібліотек Оболонського району стало: максимум креативу не лише в розробці самого проекту, а й, що головне, – у його реалізації.

Методологічна платформа проекту базується на аналізі існуючого досвіду; використанні сучасного технічного забезпечення; інтегрованості та модульності програмного забезпечення; розробленні єдиної технології автоматизації бібліотечних процесів; дотриманні принципу одноразового оброблення та збереження інформації при багаторазовому використанні; моніторингу та оперативному управлінні реалізацією проекту.

Кінцевою метою проекту мають стати такі результати: створення віртуальної бібліотеки інформаційних ресурсів; краєзнавча інформаційна служба; єдиний довідково-бібліографічний апарат і вебліографія; корпоративне каталогізування; ретроконверсія; власний веб-сайт; єдиний читацький квиток для користувачів Оболонського району; єдина інформаційно-аналітична служба збирання, аналізування та узагальнення даних бібліотечної статистики; професіонали в бібліотеці; грамотні користувачі; модернізовані підрозділи.

Реалізація мети і завдань цього проекту здійснювалася через кадрову політику. «Школа тренерів», створена в межах проекту, включає поетапне вивчення прикладного програмного забезпечення загального призначення, сучасних бібліотечних технологій, автоматизованого обслуговування користувачів, інформаційного пошуку в машиночитаному режимі, вивчення інформаційно-лінгвістичного забезпечення АІБС тощо. Навчання дало свої результати: створено команду тренерів за окремими напрямами діяльності, розроблено електронні форми бібліотечної статистики, за власним досвідом

роботи підготовлено методичні рекомендації та інформаційні продукти, діють навчальні групи для користувачів, проведено презентаційні проекти для бібліотечних фахівців міста та міжнародної спільноти.

Першими кроками з реалізації проекту стали: формування команди професіоналів-однодумців; реорганізація внутрішньої структури центральної районної бібліотеки – створення відділу формування інформаційних ресурсів із сектором з опрацювання баз даних та відділу інформаційно-аналітичної та маркетингової роботи; розроблення та узгодження інструктивно-регламентаційної документації; створення нормативно-методичної документації; здійснення кадрової програми «Школа тренерів».

Реалізація проекту здійснюється на основі впровадження автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи (АІБС) «МАРК-SQL» (розробник – НВО «Інформсистема», Москва, Росія). З її використанням реалізуються комп'ютерні технології формування електронного каталогу, довідково-пошукові функції, бібліографічне інформування користувачів, видача читацького квитка, циркуляція фонду, інформаційно-маркетингові та статистичні дослідження.

Колективом ЦРБ ім. О. С. Пушкіна було проілюстровано нестандартний, креативний підхід до розвитку трансформаційних процесів у бібліотеці, що передбачає використання інформації, отриманої через базу даних «Читачі». На кінець 2005 р. до електронної реєстраційної картотеки занесено відомості про більш як 15 тис. користувачів бібліотек Оболонського району. На основі введених даних вже здійснюється маркетинговий аналіз користувачів, що відображає читацький склад за гендерними та віковими ознаками, соціальним станом, місцем проживання та навчання, читацькі інтереси та ін. Ці дані використовуються для покращання роботи з користувачами: при плануванні масових заходів; при визначенні профілю комплектування фондів, зокрема передплати часописів; при формуванні вебліографічних списків та плануванні видавничої діяльності тощо.

Кінцевою метою проекту має стати мережева інтеграція бібліотек Оболонського району як пілотний проект формування єдиного інформаційного простору публічних бібліотек Києва.

Велику зацікавленість учасників круглого столу викликала інформація директора фірми «Обрій», дистриб'ютора автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи «МАРК-SQL» в Україні О. О. Волкового про стан та перспективи впровадження згаданої системи в мережі публічних бібліотек Києва. Впровадження АІБС «МАРК-SQL» здійснюється в рамках програми автоматизації публічних бібліотек Києва. Програма, розроблена в 1999 р., передбачає поетапну автоматизацію публічних бібліотек міста Києва. В центральних бібліотеках міста (Публічна бібліотека ім. Л. Українки, Міська

спеціалізована молодіжна бібліотека «Молода гвардія», Центральна міська бібліотека ім. Т. Г. Шевченка для дітей), центральних районних бібліотеках (Оболонського, Печерського, Голосіївського, Деснянського, Святошинського районів) вже запроваджено вищезгадану систему. На черзі інші райони Києва. Було наголошено на тому, що АІБС «МАРК-SQL» на сьогодні має найбільшу кількість інсталяцій у бібліотеках системи Міністерства культури та туризму України. Очікується широкомасштабне впровадження цієї системи в мережі освітянських бібліотек.

Завершальними в програмі круглого столу стали демонстрація нових можливостей автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи «МАРК-SQL» (версії 1.9) та практичні заняття з користувачами системи, що були проведені представниками фірми-розробника «МАРК-SQL» (НВО «Інформсистема», Москва) заступником генерального директора Л. В. Левовою та головним розробником системи С. В. Єфремовим. Нововведені можливості стосуються насамперед роботи з серіальними виданнями. Функціональне призначення АІБС «МАРК-SQL» – комплексна автоматизація бібліотечних процесів на базі новітніх інформаційних технологій. Це створення електронного каталогу, доступ до його інформаційних ресурсів через інтернет, формування та друк вихідних форм, обслуговування читачів, уведення статистичної та управлінської звітності, аналіз книгозабезпеченості, замовлення літератури через інтернет та ін. Магістральний напрям розвитку АІБС «МАРК-SQL» передбачає максимальне врахування потреб користувачів і відповідність міжнародним стандартам.

Таким чином, системний підхід до впровадження інновацій вивів бібліотеку Оболонського району на новий ступінь розвитку, що дозволяє вже сьогодні не без підстав вважати їх повноцінним інформаційним центром.

Як рішення круглого столу можна розглядати висловлені його учасниками побажання:

- проводити щорічні круглі столи з інформатизації публічних бібліотек Києва для вироблення та впровадження стратегії формування їх єдиного інформаційного простору;
- створити об'єднаний Центр інформатизації публічних бібліотек міста (як дорослих, так і дитячих);
- ініціювати підготовку та подання районним і міській державним адміністраціям Києва проекту створення корпоративної комп'ютерної мережі публічних бібліотек з наступним залученням до неї бібліотек інших систем і відомств.

*Вікторія КОПАНЄВА,
м. н. с. НБУВ*